

STATUTUL ROMÂNIEI ÎN CADRUL „PĂCII” DE LA SFÂRȘITUL CELUI DE AL II-LEA RĂZBOI MONDIAL

Marcela Sălăgean*

Abstract: *Taking place in a complex political and diplomatic circumstance, the Peace Conference which took place at the end of the Second World War had a difficult mission, therefore to bring long-awaited peace. Regarding Romania, the Peace Conference represented a complicated period of diplomatic point of view, in which the main battle was for the Western borders of the country.*

Keywords: Peace Conference, Treaty, borders, Romania

Desfășurată într-o conjunctură politico-diplomatică complexă și total diferită față Conferința de Pace de la sfârșitul Primului Război Mondial, Conferința care a urmat celei de a doua mari conflagrații mondiale a fost marcată nu numai de asperitățile existente între învinși și învingători, ci mai ales de tensiunile existente în tabăra învingătorilor, tensiuni care s-au făcut simțite încă din etapa finală a operațiunilor militare.

Sarcina Conferinței era uriașă, atât datorită multitudinii, varietății și complexității problemelor ce trebuiau a fi rezolvate, dar mai ales datorită conflictelor apărute între statele care fuseseră unite în cursul războiului, dar care se despărțiseră în tabere rivale și chiar ostile în preajma și în timpul negocierilor de pace¹. De fapt, marii învingători ai celui de Al Doilea Război Mondial, au reușit cu greu să instaurze pacea mult așteptată. Mai mult, încă în timpul negocierilor de pace, a debutat conflictul dintre învingători, conflict care s-a transformat destul de repede într-un război rece de lungă durată. Așa se face că în respectiva conjunctură politico-diplomatică, țările din Europa Centrală și de Est erau într-o situație foarte dificilă. Aflate la începutul războiului în sfera de influență germană, aceste state s-au găsit la sfârșitul acestuia în sfera intereselor Kremlinului, au suferit distrugerii, pierderi umane și teritoriale și au continuat să se afle într-o situație plină de incertitudini în ceea ce privește statutul și securitatea lor internă și internațională.

Referindu-ne însă la România și comparând cu cele întâmplate în 1919-1920, de data aceasta situația ei era mult diferită față de cea în care s-a aflat cu un sfert de secol înainte. Dacă la sfârșitul Primului Război Mondial țara noastră făcea parte din tabăra învingătorilor, la sfârșitul celei de-Al Doilea, România avea statutul de

* prof. univ. dr. Universitatea „Babeș-Bolyai”, Facultatea de Istorie și Filosofie, Departamentul de studii internaționale și istorie contemporană; marcela_salagean@yahoo.com

¹ Constantin I. Kirițescu, *România în al doilea război mondial*, vol. II, București, Edit. Univers Enciclopedic, 1996, p. 343.

țară învinsă, ocupată și cu teritorii aflate în granițele altor state. Iar situația țării era cu atât mai dificilă cu cât ocupația era exercitată doar de unul dintre marii protagoniști ai celui de-Al Doilea Război Mondial, Uniunea Sovietică, celelalte două Mari Puteri, Statele Unite ale Americii și Marea Britanie, având mai degrabă un rol de observatori, fiind prea puțin implicate în regiune.

Dar situația delicată în care s-a aflat România nu s-a datorat numai celor întâmplare pe parcursul anilor 1944-1945, ci a avut la bază și cele petrecute în perioada premergătoare războiului, începând cu Pactul Ribbentrop-Molotov din august 1939, când parte din teritoriul României, Basarabia, a fost nominalizat și tranzacționat prin articolul 3 al protocolului adițional secret². Apoi, situația s-a complicat și mai mult după pierderea Nordului Transilvaniei în favoarea Ungariei și cedarea Cadrilaterului Bulgariei în august 1940. Și la toate acestea s-a adăugat și ocuparea Nordului Bucovinei de către Uniunea Sovietică, odată cu intrarea rușilor în Basarabia.

De fapt, evoluția României în anii războiului a fost determinată de propria-i poziție geopolitică și geostrategică, de atitudinea Marilor Puteri din zonă și din afara ei, dar și de situația de pe front. Până în 23 august 1944 România nu a fost un stat ocupat, dar imediat după această dată a ajuns să fie sub controlul Uniunii Sovietice, iar la încheierea războiului să se numere printre statele din tabăra învinșilor. Statutul internațional al României s-a degradat treptat, dar sigur, devenind unul dintre subiecții jocului de interese dintre Marile Puteri³. Așa se face că România nu a mai putut să se constituie într-un actor independent, care să-și susțină propriile interese, ceea ce a putut să facă a fost doar să exploateze, cât mai eficient cu putință, toate atuurile pe care le mai avea, pentru a putea obține maximumul posibil, în condițiile existente la vremea respectivă. Și cu toate că în timpul războiului promisiunile și perspectivele aliaților erau generoase, după încheierea operațiunilor militare, când au început pregătirile pentru pace, speranțele multor state central-est europene aveau să se năruie. În România, mai cu seamă după 23 august 1944, mesajele transmise de occidentali au fost primite cu încredere, și nimeni nu bănuia în toamna lui 1944 și la începutul lui 1945 că parte din Europa era deja cedată sferei sovietice de interese. Speranțele au fost cele care au determinat guvernul de la București să facă tot ceea ce i-a stat în putință pentru încheierea și, mai apoi, pentru îndeplinirea Convenției de armistițiu⁴, document semnat de România la Moscova, în 12 septembrie 1944 și care a constituit baza pentru elaborarea proiectelor viitorului Tratat de Pace.

² Horea Dumitrescu, Gheorghe Buzatu, *România în război și după. Istorie și istoriografie*, în vol. Gheorghe Buzatu (coord), *România în ecuația războiului și păcii (1939-1947). Aspecte și controverse*, București, Edit. Mica Valahie, 2011, p. 14.

³ Pentru detalii a se vedea Marcela Sălăgean, *Transilvania în jocul de interese al Marilor Puteri, 1940-1947*, Cluj-Napoca, Edit. Mega, 2013.

⁴ „Textul Convenției de armistițiu între guvernul român, pe de o parte, și guvernele Uniunii Sovietice, Regatului Unit și Statelor Unite ale Americii, pe de altă parte, și Anexa cu prevederile de aplicare, semnate la Moscova, în 12 septembrie 1944, în: Marin Radu Mocanu (coord), *România – marele sacrificat al celui de Al Doilea Război Mondial. Documente*. vol. I, București, Arhivele Statului din România, 1994, p. 310-314.

Semnarea Convenției de armistițiu era un obiectiv de îndeplinit necesar României în etapa preliminară păcii. Era vorba despre un document în care au fost prezentate, într-o manieră provizorie, condițiile fundamentale ale păcii, condiții obligatoriu de respectat până în momentul în care armistițiul urma să fie înlocuit cu un tratat de pace. Doctrina dreptului internațional admitea ca preliminariile păcii, în acest caz, armistițiile, să fie recunoscute deoarece ele precedau încheierea tratatului de pace, iar cele întâmplate la nivel diplomatic la sfârșitul celor două războaie mondiale au demonstrat faptul că tratatele, în general, au respectat dispozițiile cuprinse în convențiile de armistițiu prin care, de altfel, s-a și pus capăt ostilităților⁵.

Este deja binecunoscut faptul că după ani de confruntări militare, în mai 1945 se terminase războiul în Europa, iar diplomații pregăteau cea de a treia întâlnire a celor Trei Mari, întâlnire care a avut loc la Potsdam (17 iulie – 2 august), ocazie cu care, la propunerea lui Harry Truman, s-a creat Consiliul Miniștrilor de Externe ai celor Cinci Puteri (Uniunea Sovietică, Statele Unite ale Americii, Marea Britanie, Franța și China), principala sarcină a Consiliului fiind pregătirea tratatelor de pace cu foștii aliați ai Germaniei: Italia, România, Bulgaria, Ungaria și Finlanda. Cât privește România, pentru început și încă din perioada premergătoare Conferinței de la Potsdam, două erau problemele care rețineau atenția la nivel internațional: îndeplinirea clauzelor Convenției de armistițiu și situația economică și politică din țară. S-a specificat, în special de către americani, că obiectivul Marilor Puteri era în acea perioadă ca în România, Bulgaria și Finlanda să se realizeze redresarea economică și independența politică. Și aceasta cu atât mai mult cu cât impunerea prin forță de către sovietici, în 6 martie 1945, a guvernului condus de Petru Groza la București, un guvern controlat de comuniști, a provocat nemulțumiri atât în țară, cât și în rândul aliaților occidentali, anglo-americani nerecunoscând respectivul guvern⁶.

În conformitate cu decizia Conferinței de la Potsdam, în perioada 11 septembrie – 3 octombrie 1945 s-a întrunit la Londra Consiliul Miniștrilor de Externe ce urma să elaboreze proiectele tratatelor de pace cu Italia, România, Bulgaria, Ungaria și Finlanda. Întrunirea de la Londra a fost un eșec și nu s-a ajuns la niciun rezultat, deoarece s-au manifestat divergențe între reprezentanți britanici și americani, pe de o parte, și cei ai Uniunii Sovietice pe de altă parte. Motivele principale ale disensiunilor au fost cele privitoare la recunoașterea guvernelor procomuniste instaurate în țările Europei de Est, în special la București și Sofia, dar și cele legate de admiterea Franței și Chinei la elaborarea tratatelor de pace.

Discuțiile au fost reluate cu ocazia unei noi conferințe a Consiliului Miniștrilor Afacerilor Externe, ținută la Moscova în decembrie 1945. Problema recunoașterii

⁵ Mihai Alexandrescu, *Convențiile de armistițiu în relațiile internaționale: România, Bulgaria și Ungaria*, în vol. *Udalosti 23. augusta 1944 v Rumunsku a slovenske narodne povstanie z 29. augusta 1944. Ich vplyv na oslobodenie Rumunška a Slovenska a na ukoncenie druhej svetovej vojny, Evenimentele de la 23 august 1944 din România și insurecția națională slovacă din 29 august 1944. Consecințele lor asupra eliberării României și Slovaciei și a sfârșitului celui de-Al Doilea Război Mondial*, Banska Bystrica-Alba Iulia, Muzeum Slovenskeho Narodneho Povstania/Museum of Slovak National Uprising, 2012, p. 58.

⁶ Nicolae Ciachir, *Marile Puteri și România (1856-1947)*, București, Edit. Albatros, 1996, p. 342.

guvernului român de către puterile vestice a fost din nou unul dintre punctele divergente între sovietici și anglo-americani. Pentru detensionarea situației, a avut loc o întâlnire între secretarul de stat american James Byrnes și liderul sovietic Iosif Vissarionovici Stalin, care a admis modificări ale componenței guvernului Groza, prin includerea în echipa guvernamentală a unui reprezentant al Partidului Național-Țărănesc și a unui reprezentant al Partidului Național Liberal, demnitari care, din păcate, nu aveau cum să asigure o democratizare a regimului politic din România. De asemenea, s-a mai decis ca în România să aibă loc alegeri cât mai repede cu putință. Așa se face că, după ce la 7 ianuarie 1946 Emil Hațieganu (Partidul Național Țărănesc) și Mihail Romniceanu (Partidul Național Liberal) au depus jurământul în calitate de miniștri secretari de stat, la 5 februarie guvernele american și britanic au acceptat recunoașterea guvernului Petru Groza și stabilirea de relații diplomatice cu Bucureștiul. Odată recunoscut, guvernul român a întreprins o serie de măsuri pentru consolidarea sa internă și pentru organizarea alegerilor impuse prin hotărârea Consiliului Miniștrilor de Externe de la Moscova. Referitor la alegeri, acestea au avut loc în noiembrie 1946, ocazie în care, prin fraudă și presiuni, forțele comuniste grupate în Frontul Național Democrat și-au însușit aproape 80% din voturi. Anglo-americanii, deși au protestat, având informații că alegerile au fost falsificate, concret nu au luat niciun fel de măsuri⁷.

De asemenea, tot în cadrul discuțiilor de la Moscova din decembrie 1945, s-a hotărât ca textul Tratatului de pace cu România să fie alcătuit de miniștrii de externe sovietic, britanic și american.

O nouă întrunire a Consiliului Miniștrilor de Externe a avut loc în primăvara anului 1946 la Paris, discuțiile având loc pe parcursul a două sesiuni distincte: 20 aprilie – 16 mai și 16 iunie – 12 iulie 1946. În vederea precizării și apărării așteptărilor României de la Conferința de pace, Guvernul de la București a înaintat Consiliului cinci memorii: 1) Memoriul privind efortul militar și economic al României împotriva Germaniei și Ungariei; 2) Memoriul referitor la Transilvania; 3) Memoriul în legătură cu frontiera româno-ungară; 4) Memoriul privind cererile de despăgubire ale României față de Ungaria; 5) Memoriul referitor la diferite probleme ce urmează a fi inserate în Tratatul de Pace cu Ungaria. După cum se observă, chiar dacă toate memoriile priveau granița de vest și relația cu Ungaria, nu au fost neglijate nici problematica despăgubirilor pe care trebuia să le primească România și mai ales recunoașterea cobeligeranței acesteia. În acest ultim caz situația era cu atât mai delicată cu cât se susținea că țara noastră a declarat război Germaniei și Ungariei abia după 12 septembrie, data semnării Convenției de armistițiu, România neavând un statut juridic internațional clar definit în perioada 24 august–12 septembrie 1944⁸.

În cea de a 19-a ședință a Consiliului Miniștrilor de Externe de la Paris (7 mai 1946), au fost aduse în discuție frontierele României. Cu această ocazie s-a hotărât

⁷ *Ibid.*, p. 347.

⁸ Vasile Vese, *România și Conferința de Pace de la Paris (1946-1947)*, în vol. *Al Doilea Război Mondial după 60 de ani. Noi abordări și analize. Culegere de studii și articole, jurnale de front și memorii de război*, Cluj-Napoca, Edit. Napoca Star, 2005, p. 160.

ca frontiera româno-maghiară să fie cea existentă la 1 ianuarie 1938, iar granița dintre România și Bulgaria să rămână cea hotărâtă la Craiova în 7 septembrie 1940, și nu cea stabilită în urma Conferinței de Pace din 1919-1920 (când de fapt a fost confirmată granița din 1913, decisă cu ocazia Păcii de la București de la sfârșitul celui de-al doilea Război Balcanic). În ceea ce privește frontiera româno-sovietică, aceasta a urmat, în general, traseul stabilit după ultimatumul Kremlinului din iunie 1940. De asemenea, o problemă mult discutată în cele două sesiuni din primăvara lui 1946 a fost cea referitoare la regimul internațional al navigației pe Dunăre⁹.

Consiliul Miniștrilor Afacerilor Externe de la Paris și-a încheiat lucrările în 12 iulie 1946, cu rezultate apreciate a fi pozitive, în sensul că cele cinci tratate cu statele foste inamice au fost conturate și puteau fi însușite de către Conferința de pace în scopul finalizării și parafării lor. Decizia miniștrilor de Externe de retrocedare a Ardealului de Nord către România a fost cel mai important și singurul rezultat pozitiv obținut de țara noastră, în condițiile în care, până în momentul deciziei din 7 mai 1946, dar și după aceea, diplomația maghiară a întreprins acțiuni insistente la Moscova, Londra și Washington pentru modificarea respectivei decizii, dar și pentru a convinge cele Trei Puteri să adopte o soluție mult mai favorabilă Ungariei¹⁰. În consecință, guvernul român a hotărât alcătuirea unei comisii speciale care urma să acționeze pe lângă Consiliul Miniștrilor de Externe ca să urmărească evoluția dezbaterilor și punctelor de vedere referitoare la România, dar și să continue pregătirea documentelor necesare elaborării argumentelor României la Conferința de pace. Comisia a fost pusă sub președenția lui Ion Gheorghe Maurer.

Mult așteptata Conferință de pace a început în 29 iulie 1946 la Paris, fiind prezenți reprezentanții a 32 de state. Din numărul total al țărilor participante la Conferință, 21 de delegații erau ai statelor Aliate și Asociate, toate cu drept de vot; 6 țări aveau rol consultativ, iar celelalte 5 delegații reprezentau statele foste inamice și aliante ale Germaniei, cu care urma să se încheie tratatele de pace. Conform înțelegerii dintre Uniunea Sovietică, Statele Unite ale Americii și Marea Britanie, Conferința avea mandatul de a dezbate proiectele tratatelor de pace elaborate de Consiliul Miniștrilor de Externe din primăvara de la Paris și de a face recomandări pentru definitivarea acestora. Nivelul de reprezentare la Conferința de pace era cel al miniștrilor de externe, întrucât Conferința nu a luat în dezbateri Tratatul de pace cu Germania și Japonia. Dezbaterile au avut loc în ședințe plenare și în ședințele comisiilor Conferinței, iar deciziile s-au adoptat cu majoritate de 2/3 în problemele de fond și cu majoritate simplă în cele de procedură.

⁹ Gheorghe Buzatu, Stela Acatrinei, Horia Dumitrescu, *De la război la pace* în vol. Gheorghe Buzatu (coord), *România în ecuația războiului și păcii. Aspecte și controverse. Documente inedite*, București, Edit. Mica Valahie, 2009, p. 141-142.

¹⁰ Pentru detalii, a se vedea Marcela Sălăgean, *Transilvania în jocul de interese al Marilor Puteri, 1940-1947*, Cluj-Napoca, Edit. Mega, 2013, capitolul *Pledoarii finale în chestiunea Transilvaniei de Nord*.

Proiectul Tratatului de pace cu România a fost publicat simultan la Moscova, Washington, Paris și Londra în ziua de 31 iulie 1946. Tot atunci au fost publicate și proiectele tratatelor de pace cu Italia, Ungaria, Bulgaria și Finlanda.

Câteva zile mai târziu, și ca urmare a invitației adresate României în numele Națiunilor Unite de către guvernul Franței (țara gazdă) de a participa la Conferința de pace, în ședința Consiliului de Miniștri de la București, din 9 august 1946, s-a stabilit componența delegației României și s-a aprobat poziția de principiu față de problemele ce urmau a fi dezbătute și aprobate la Paris. Din delegație făceau parte: Gheorghe Tătărescu, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Lucrețiu Pătrășcanu, Ștefan Voitec, Lotar Rădăceanu. Ion Gheorghe Maurer, Florica Bagdasar, Elena Văcărescu, Ștefan Voinea, Dumitru Dămăceanu, la care s-au mai adăugat și Mihail Ralea (ministrul României la Washington), S. Stoilov (ministrul României la Paris), Radu Franasovici (ministrul României la Londra), Horia Grigorescu (ministrul României la Haga), alături de mai mulți specialiști în diferite domenii. S-a admis ca România să participe la lucrările a două dintre comisiile Conferinței, unde se discutau problemele teritoriale și politice, dar și probleme economice¹¹.

Printre obiectivele stabilite de guvernul Groza pentru delegația României la Conferința de pace s-au numărat: obținerea statutului de cobeligerant; îmbunătățirea condițiilor și quantumului despăgubirilor; obținerea de reparații de la Germania și Ungaria; menținerea forțelor armate ale țării. Aceste obiective se subscriu minimalului, esențialul fiind reprezentat de recuperarea Nordului Transilvaniei. Nu era pierdută din vedere nici posibilitatea luării în discuție a granițelor cu Uniunea Sovietică și Bulgaria. Ultimele două puncte erau mai ales obiectivele unei delegații române a Opoziției, care acționa în paralel cu cea guvernamentală. În special aducerea în discuție a graniței româno-sovietice era un subiect foarte delicat, mai ales că întreaga situație a României era lăsată de celelalte Mari Puteri la bunăvoința Kremlinului, iar de acest lucru au fost nevoite să țină cont nu numai reprezentanții delegației oficiale a României, dar și cei din „delegația paralelă”, neoficială. Dificultățile erau evidente, mai ales dacă se are în vedere faptul că sovieticii au respins, încă din perioada premergătoare semnării Convenției de armistițiu, orice discuție cu privire la Basarabia și Bucovina și s-au opus reluării ei în perioada care a urmat. Din această cauză, încă din aprilie 1945, când la București funcționa deja Comisia pentru studiul problemelor păcii, ca organ tehnic pregătitor al Conferinței de pace, creat în februarie 1945, Gheorghe Tătărescu atrăgea atenția asupra complexității problematicii frontierei de Est, specificând că „în chestiunea teritoriului cedat la Răsărit nu avem nicio șansă și, în consecință, nu mai are rost să insistăm”¹².

După încheierea Conferinței de pace la mijlocul lui octombrie 1946, în următoarele două luni, la New York, au fost redactate textele finale ale tratatelor. Textul

¹¹ Vasile Vese, *România și Conferința de Pace de la Paris (1946-1947)*, în vol. *Al Doilea Război Mondial după 60 de an. Noi abordări și analize. Culegere de studii și articole, jurnale de front și memorii de război*, Cluj-Napoca, Edit. Napoca Star, 2005, p. 162.

¹² Valeriu-Dan Postolache, *Tratatele de pace ale României și Ungariei cu Națiunile Unite, între ideea de securitate și compromisul Marilor Puteri* în vol. Ioan Ciupercă, Bogdan-Alexandru Schipor, Dan Constantin Măță (coord), *România și sistemele de securitate în Europa, 1919-1975*, Iași, Edit. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2009, p. 265.

Tratatului de pace cu România a fost dat publicității mai întâi la Washington D.C., la 17 ianuarie 1947, iar la 20 ianuarie a fost semnat, la Departamentul de Stat, de James F. Byrnes. La 29 ianuarie 1947, a fost semnat și de Vyacheslav M. Molotov, iar la 4 februarie și de șeful Foreign Office-ului, Ernest Bevin. Din partea României, delegația desemnată de guvernul Groza pentru semnarea Tratatului de pace era formată din Gheorghe Tătărescu, Lucrețiu Pătrășcanu, Ștefan Voitec și generalul Dumitru Dămăceanu. Înainte de plecarea spre Paris pentru semnarea Tratatului, șeful diplomației de la București declara reprezentanților presei că documentul pe care-l va semna este, în același timp, un început și un sfârșit, și reprezintă încheierea celui mai dureros capitol al istoriei noastre contemporane. Totodată, Gheorghe Tătărescu recunoștea că Tratatul cuprindea câteva clauze foarte grele și câteva clauze injust de grele, dar își exprima și mulțumirea pentru clauza referitoare la anularea Arbitrajului de la Viena¹³.

La o trecere în revistă a textului Tratatului de pace cu România, se poate observa că încă din preambul se specifica: „România, care a încheiat o alianță cu Germania hitleristă și a participat, alături de ea, la războiul împotriva Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, a Regatului Unit, a Statelor Unite ale Americii și a altor Națiuni Unite, poartă partea sa de răspundere pentru acest război.”¹⁴ Esențialul era spus, statutul României era clar definit!

Tratatul semnat de România are 8 părți, însumând 40 de articole. Prima parte a fost dedicată frontierei, specificându-se chiar în primul articol că vor fi cele existente la 1 ianuarie 1941, cu excepția frontierei româno-ungare care, prin articolul 2 al Tratatului, a fost stabilită a fi cea existentă la 1 ianuarie 1938. Cea de a II-a parte a Tratatului a fost dedicată așa numitelor „clauze politice”. Este vorba de o parte care însumează 7 articole, grupate în două secțiuni distincte, iar dintre prevederile stabilite vom menționa câteva. De exemplu, România trebuia: să ia toate măsurile pentru a asigura tuturor persoanelor aflate sub jurisdicția sa drepturile și libertățile; să evite discriminarea; să nu îngăduie existența și activitatea unor organizații de tip fascist; să asigure arestarea și predarea în vederea judecării a persoanelor acuzate de crime de război; să recunoască Tratatul de pace cu Italia, Bulgaria, Ungaria și Finlanda; să accepte toate aranjamentele încheiate pentru lichidarea Societății Națiunilor și a Curții Permanente de Justiție Internațională etc. Partea a III-a conține prevederi legate de clauze militare, navale și aeriene și era urmată apoi de o parte cu un singur articol (nr. 21), dedicat retragerii forțelor aliate. Încă din primul fragment al articolului 21 se specifica că forțele aliate vor fi retrase din România în termen de 90 de zile de la intrarea în vigoare a Tratatului de pace; totuși, Uniunea Sovietică își rezerva dreptul de a păstra pe teritoriul statului român forțele armate care i-ar putea fi necesare pentru menținerea liniilor de comunicație

¹³ Valeriu Florin Dobrinescu, *România și Ungaria de la Trianon la Paris – (1920-1947). Bătălia diplomatică pentru Transilvania*, București, Edit. Viitorul Românesc, 1996, p. 232.

¹⁴ *Tratatul de pace între România și Puterile Aliate și Asociate* în vol. Ioan Scurtu (coord), *România – viața politică în documente – 1947*, București, Arhivele Statului din România, 1994, p. 91.

ale Armatei Sovietice cu zona sovietică de ocupație din Austria. Urmează o parte dedicată reparațiilor și restituirilor, prin care România era în primul rând obligată să plătească despăgubiri Uniunii Sovietice. Partea referitoare la clauzele economice e cea mai extinsă din Tratat, printre prevederi numărându-se și obligația guvernului de a abroga orice măsuri legislative luate în timpul războiului împotriva drepturilor și proprietăților cetățenilor Națiunilor Unite (specificându-se foarte clar cine făcea parte din respectiva categorie de cetățeni). Conform prevederilor din Tratat, guvernul de la București a fost obligat să-i recunoască Uniunii Sovietice dreptul la toate averile germane din România care au fost transferate pe teritoriul sovietic înaintea semnării Tratatului. Nu în ultimul rând, bunurile României și cetățenilor români aflate în Germania urmau a fie restituite, dar, conform art. 30, România era obligată să renunțe la reclamațiile de orice fel împotriva Puterilor Aliate și Asociate. De asemenea, existau și câteva prevederi referitoare la schimburile comerciale, taxele vamale, transporturile aeriene comerciale interne și internaționale etc. Partea a VII-a conține un singur articol, referitor la libera navigație pe Dunăre, iar Partea a VIII-a, ultima din Tratat, cuprinde 4 articole, reunite sub denumirea de Clauze finale¹⁵.

Ceremonia semnării Tratatului între România și Puterile Aliate și Asociate a avut loc la Paris, în ziua de 10 februarie 1947. Parlamentul britanic a luat în discuție Tratatul de pace cu România la 28 martie 1947 și l-a ratificat în ziua de 30 aprilie 1947, Marea Britanie fiind prima dintre Marile Puteri care au făcut acest lucru. Președintele american Harry Truman a ratificat Tratatul cu România la 14 iunie 1947, după ce Senatul își dăduse consimțământul la 5 iunie. În 29 august Tratatul a fost ratificat și de Prezidiul Sovietului Suprem al Uniunii Sovietice¹⁶.

În România, Tratatul a fost ratificat de Adunarea Deputaților, cu unanimitate de voturi, în ziua de 23 august 1947, ocazie cu care Gheorghe Tătărescu a ținut un discurs în care a precizat următoarele: „Tratatul de pace cuprinde multe clauze grele și multe injuste, închide un capitol de istorie, dar, în același timp, deschide un altul și reșază România juridicește în plenitudinea drepturilor sale de țară independentă și suverană. România iese din ciclul Războiului și al Armistițiului și intră în ciclul Păcii ... Să constatăm cu satisfacție și cu orgoliu: intacte au rămas toate puterile morale prin care un popor își asigură dreptul la viață și drumul spre propășire. De aceea, să privim spre viitorul poporului nostru cu nădejde și nebiruită încredere.”¹⁷

Privind retrospectiv, orice cercetător interesat de acest eveniment nu a putut să nu observe că lucrările Conferinței de pace s-au desfășurat într-o atmosferă plină de tensiuni și neînțelegeri pe plan internațional, cele cinci state foste alierte ale Germaniei, printre care și România, fiind mai degrabă spectatorii luptelor diplo-

¹⁵ *Tratatul de pace între România și Puterile Aliate și Asociate* în vol. Ioan Scurtu (coord.), *România – viața politică în documente – 1947*, București, Arhivele Statului din România, 1994, p. 91-108.

¹⁶ Valeriu Florin Dobrinescu, *România și Ungaria de la Trianon la Paris – (1920-1947). Bătălia diplomatică pentru Transilvania*, București, Edit. Viitorul Românesc, 1996, p. 233-234.

¹⁷ Dr. Romus Dima, *Gheorghe Tătărescu – Lumini și umbre*, București, Edit. Fundației Culturale române, București, 2010, p. 338-339.

matice prin care au fost scoase în evidență dificultățile pe care învingătorii le aveau în a se înțelege între ei.

Cât privește România, sfârșitul Conferinței de pace a însemnat încheierea unei perioade complicate din punct de vedere diplomatic, în care bătălia principală, câștigată în cele din urmă, s-a dus pentru frontiera de Vest a țării. Tratatul de pace a intrat în vigoare în ziua de 15 septembrie 1947, odată cu depunerea instrumentelor de ratificare la Moscova. Și poate cel care a scos cel mai bine în evidență importanța lui pentru România considerăm a fi același Gheorghe Tătărescu, care în deja celebrul său discurs de la București, ținut cu ocazia ratificării, a mai spus: „Tratatul ce veți ratifica constituie nota de plată a unui război pierdut, dar el constituie, în același timp, și actul reparator al unei cauze câștigate. El abundă în clauze purtătoare de griji și poveri, dar el cuprinde și câteva clauze purtătoare de lumină și de nădejdi: pacea, independența, colaborarea internațională, Transilvania”.